

Pýthagorás a pýthagorejci u Diogena Laertia

Vitae philosophorum (Životy a názory slavných filosofů)
(také s použitím překladu A. Koláře a jiných)

I,12

Pýthagorás byl první, kdo použil slovo filosofie a sebe nazval filosofem, když v Sikyónu rozprávěl s Leontem, tyranem v Sikyónu nebo ve Fliúntu, jak praví Hérakleidés Pontský ve spise *O mrtvé ženě*. Nikdo z lidí totiž není moudrý, nýbrž jen bůh. Filosofie se nejprve nazývala *sofia* (moudrost) a mudrcem (*sofos*) se nazýval ten, kdo se jí pořádně zabýval; tedy člověk, o němž se mělo za to, že došel vrcholné úrovně duše. Filosofem pak nazýváme toho, kdo se s láskou (*filia*) oddává moudrosti.

I,118 = 14 A 8 /3

Aristoxenos však ve spisu *O Pýthagorovi a jeho znamenitých následovních* tvrdí (fr.3), že když Ferekýdés po nemoci zemřel, pochoval jej Pýthagorás na Délu (Ferekýdés A 1).

II,2 = 58 C 6 /2

Byl však i jiný Anaximandros, historik. I on byl Milétan a psal íónsky.

II,46 = 14 A 15 = Kerkóps fr. 1 /4

Se Sókratem se přel, jak tvrdí Aristotelés v třetí knize *Poetiky* (fr. 75), Antilochos z Lémnu a Antifón, vykladač věšebných znamení, podobně jako s Pýthagorou Kylón z Krotónu; s Homérem zaživa Syagros a po smrti Xenofanés z Kolofónu; s Hésiodem zaživa Kerkóps, po smrti pak už zmíněný Xenofanés; s Pindarem Amfimenés z Kóu a s Thalétem Ferekýdés a Biás Salaros z Priény.

VIII,1 = 14 A 8 /2

Podle Aristoxena pocházel [Pýthagorás] z Tyrhénu, z jednoho z ostrovů, kterých se zmocnili Athéňané a vyhnali z nich Tyrhény.

VIII,4-5 = 14 A 8 /6

Hérakleidés Pontský uvádí, že Pýthagorás o sobě říkal, jak kdysi byl Aithalidés a byl pokládán za syna Hermova, že jej však prý Hermés nabídnul, aby si vybral, co by chtěl, krom nesmrtelnosti. Vyžádal prý si, aby si za živa i po smrti mohl pamatovat vše, co se mu přihodí. Tak si prý pamatoval všechno nejen za svého života, ale zachoval si tuto vzpomínku i když zemřel. V pozdějším čase pak přišel do Euforba a byl poražen Meneláem. Euforbos vyprávěl, že kdysi žil jako Aithalidés a že od Herma obdržel onen dar. Vyprávěl i o putování duše, jak putovala sem a tam, do kolika rostlin a živočichů přišla, co všechno zažila v Hádu a co podstupují ostatní duše.

(5) Když Euforbos zemřel, přešla jeho duše do Harmotíma, který tomu chtěl dodat věrohodnosti a odebral se do Branchídy (= Didymy). Když vstoupil do Apollónovy svatyně,

ukázal na štít, který tam zavěsil Meneláos (ten prý totiž, když odplouval z Tróje, věnoval Apollónovi štít). Štít byl už celý zpuchřelý, pouze obličej ze slonoviny zůstal neporušený. Po Hermotimově smrti se pak stal Pyrrhem, rybářem na Délu. A opět si všechno pamatuje, jak byl nejprve Aithalidés, pak Euforbos, potom Hermotimos, pak Pyrrhos. Po Pyrrhově smrti se prý stal Pýthagorou a pamatuje si vše, co bylo řečeno.

VIII,6-7 = 14 A 19

Někteří tvrdí, že Pýthagorás nezanechal žádný spis. (Není tomu tak. Vždyť přírodní filosof Hérakleitos výrazně a zřetelně říká (Hérakleitos B 129): “Pýthagorás, syn Mnésarchův, provozoval zkoumání nejhornivěji ze všech lidí, a vybrav si tato sepsání, vytvořil si svoji moudrost, mnohoučenost, zběhlost ve špatnosti.” To o něm řekl proto, že Pýthagorás na začátku spisu o přírodě praví:

“Při vzduchu, který dýchám, při vodě, kterou piji, nikdy se mi nedostane potupy pro tuto řeč.” Pýthagorás napsal tři spisy: výchovný, politický a přírodní.)

(7) To, co se uvádí jako Pýthagorovo dílo, však pochází od Lýsida, pýthagorika z Tarentu, který uprchnul do Théb a stal se učitelem Epameinóna. Avšak Hérakleidés, syn Sarapiónův, ve *Výtahu ze Sótióna* tvrdí, že Pýthagorás napsal i epickou báseň *O veškerenstvu* a druhou, zvanou *Posvátná řeč* (*Hieros logos*), která začíná takto:

“Mladíci, přec v úctě chovejte s tichostí toto vše!”

za třetí spis *O duši*, za čtvrté *O zbožnosti*, za páté *O Hélothalovi*, otci Epicharma z Kóu (viz Epicharmos A 3 = DL VIII, 78; A 8 = Iamblichos, *De vita Pythagorica* 241), za šesté *O Krotónu* a další. *Mystická řeč* je však podle Hérakleida od Hippasa a byla sepsána na pomluvu Pýthagory. (Hippasos A 3; viz Tituli, ed. H. Thesleff.) Dále byla Pýthagorovi přičtena díla, která sepsal Astón z Krotónu.

VIII,8 = 14 A 3 (viz Porfyrios, *Vita Pythagorae* 41)

Aristoxenos však říká, že většinu svých etických názorů Pýthagorás převzal od Themistokleie, [kněžky] v Delfách.

VIII,8

Život prý přirovnával ke shromáždění při hrách. Jako tam totiž jedni přicházejí soutěžit, druzí za obchodem a třetí, ti nejlepší, jako diváci [= teoretici], tak se v životě rodí otrocké duše jako lovci slávy nebo bohatství, ale filosofové jako lovci pravdy.

VIII,11

Říká se také, že Pýthagorás byl neobyčejně krásný člověk a jeho učedníci jej pokládali za Apollóna, který přišel z krajiny Hyperborejců. Říká se též, že když se mu jednou trochu poodhalilo roucho, bylo vidět, že má zlaté stehno.

VIII,14 = 14 A 12 /1

Zavedl také první míry a váhy u Řeků, jak tvrdí hudebník Aristoxenos.

VIII,20 = 14 A 9 /3

Obětoval jen neživé věci. Někteří však tvrdí, že obětoval pouze kohouty a ještě sající kůzlata i takzvaná podsvinčata, nikoli však jehňata. Oproti tomu však Aristoxenos tvrdí, že dovoloval jíst všechny živočichy a zakazoval jíst pouze vola k orání a berana.

VIII,24-33 = 58 B 1a

V *Nástupnictvích filosofů* Alexandros tvrdí, že v *Pýthagorejských památkách* našel toto:

(25) Počátkem všeho je jednotka, z ní pak vznikla nevymezená dvojka, která je jako látka podřazena jednotce jako příčině. Z jednotky a nevymezené dvojky vznikají čísla, z čísel pak body, z bodů čáry a z čar zase plošné útvary, z plošných útvarů prostorové tvary, z nich pak vnímatelná tělesa, jimž jsou i čtyři prvky: oheň, voda, země a vzduch. Ty se mezi sebou přeměňují a zcela přecházejí jedno v druhé navzájem. Z tich také vzniká oduševnělý svět, nadaný myslí. Má podobu koule obklopující Zemi uprostřed. Ta má rovněž kulový tvar a je na povrchu obydlená. (26) Jsou tedy i protinožci, pro které je “nahore” tam, kde je pro nás “dole”. Světlo a tma jsou ve světě rozděleny stejnoměrně, rovněž teplo a chlad i sucho a vlhko. Převládá-li teplo, nastává léto, převahou chladu zase zima (vsuvka, asi chybná: z převahy sucha jaro a z převahy vlhka podzim). Když jsou stejnodílné, je nejkrásnější čas roku, jehož rašící jaro je zdravé, zatímco vadnoucí podzim přináší nemoci. Stejně je tomu však i se dnem: jeho ráno je svěží, večer ovšem vadnoucí a tím pádem nakloněnější nemoci.

Aithér (jasný vzduch, *aithér*) je v okolí Země těžký a přináší nemoci; všechno, co je v něm, je smrtelné; zatímco aithér, který je nejvýše, se vždy pohybuje (*aeikinétos*), takže je čistý a zdravý. Vše, co je v něm, je nesmrtelné, a proto božské. (27) Slunce i Luna a ostatní hvězdy jsou bohové: převládá v nich totiž teplo, jež je příčinou života. Luna však má své světlo od Slunce. Také lidé jsou příbuzní s bohy, díky účasti člověka na teple; proto také o nás Bůh pečuje. Příčinou uspořádání světa v celku i částech je osud. Paprsek prochází od Slunce skrz chladný a hustý aithér (nazývají totiž vzduch chladným aithérem, moře a vlhko zase také hustým aithérem). Tento paprsek však proniká i do hlubin a díky němu se všechno stává živým. (28) Všechno, co má účast na teple, žije, (proto jsou i rostliny živými bytostmi), ne všechno má však duši. Duše je útržkem aithéru, a to jak teplého, tak i studeného, neboť má spoluúčast i na studeném aithéru, takže se duše liší od života. Duše je nesmrtelná, protože nesmrtelné je i to, od čeho je odtržena. Živé bytosti se rodí ze sebe navzájem díky semenům, zrození ze země není možné. Sperma je kapka mozku, obsahující v sobě teplou páru. Když se dostane do dělohy, vylučuje se z mozku míza (*ichór*), vlhkost a krev, ze kterých sestává maso, šlachy, kosti, vlasy a celé tělo; avšak z té páry povstává duše a vnímání. (29) První zhuštění nabývá určitého tvaru ve čtyřiceti dnech, podle pořadí harmonie se pak úplně vyvinuté dítě rodí v sedmém nebo devátém, nejpozději v desátém měsíci. To v sobě má všechny důvody života, které se sdružují podle poměrů harmonie, neboť se každý z nich v pravidelných vhodných obdobích připojuje k předcházejícím. Veškeré vnímání a zvláště pak vidění je jakousi velice teplou párou. Proto prý vidíme skrz vzduch i skrz vodu. Teplo je totiž udržováno pohromadě tlakem okolního chladu. Kdyby byla pára v očích chladná, rozplynula by se (jako nic) ve vzduchu, když by byl stejný jako ona. Takto je však (soustředěna) v očích, které (Pýthagorás?) nazývá branami Slunce. Totéž tvrdí o sluchu a ostatních smyslech.

(30) Duši člověka rozděluje potrojně, totiž na mysl (*nús*), rozvahu (*frenes*) a touhu (*thymos*). Mysl a touha je i v ostatních živočiších, rozvaha však pouze v člověku. Vláda duše

sahá od srdce až po mozek. Ta její část, která začíná v srdci, je touha; rozvaha a mysl jsou její části (začínající) v mozku, jejichž kapkami pak jsou smysly. Část obdařená rozvahou (*fronimon*) je nesmrtelná, ostatní jsou smrtelné. Duše přijímá potravu z krve, důvody (*logoi*, slova?) duše jsou větry (*anemoi*). Sama je neviditelná a ony důvody také, neboť i aithér je neviditelný. (31) Pouty duše jsou žíly, tepny a nervy. Když je však při síle a sama v klidu, jsou jejími pouty slova a činy. Když byla vyvržena na zemi, bloudí ve vzduchu, podobná tělesu. Správcem duší je pak Hermés, proto je nazýván Průvodce, Strážce brány i Podzemní, neboť přivádí ze země i z moře duše už odloučené od těl. Čisté duše jsou vedeny na nejvyšší místo, zatímco nečisté se nemohou přidružit ani k nim ani k sobě navzájem, nýbrž jsou spoutávány Erinyemi v nezlomných poutech. (32) Veškerý vzduch (*aér*) je plný duší, které se nazývají daimoni a héroové. Od nich lidé dostávají sny a znamení nemoci (i zdraví) - a ne pouze lidem, nýbrž i ovcím a ostatnímu dobytku, jehož se týkají očišťování a zažehnávání, veškeré věštění, věštná znamení a podobné věci. Pro lidi je prý nejdůležitější, zda duši přimějí k dobru nebo ke zlu. Lidé jsou šťastní, když se narodí s dobrou duší. Nikdy však není v klidu, ani nevládne téměř proudu.

(33) Spravedlivé je přísahou, proto se Zeus nazývá Přísežný. Zdatnost je harmonií, stejně tak i zdraví, dobro i bůh. Proto je i veškerenstvo ustaveno podle harmonie. Také láska (přátelství, *filia*) je harmonická rovnost. Bohům a héroům se nemají prokazovat stejné počty, nýbrž bohům vždy s posvátným mlčením, v bílém rouchu a když jsme očištěni, héroům však až po poledni. Čistota (*hagneia*) nastává díky očišťováním, lázním a kropením i díky vyhýbání se mrtvolám, souložím a každé poskvrně; i odmítáním potravy z masa mrtvých zvířat, z parmic a (jiných) černoocasých (ryb), z vajec a ze zvířat snášejších vejce, z bobů a všeho ostatního, co zapovídají i ti, kdo ve svatyních provádějí zasvěcovací obřady.

VIII,34-36 = 58 C 3

Podle Aristotelova spisu *O pythagorických* (fr. 195 Rose) prý Pýthagorás nařizuje, abychom se zdržovali bobů. Protože se podobají buď varlatům nebo branám Hádu ... neboť pouze boby nemají kolínka - nebo proto, že se přirozeností podobají veškerenstvu, nebo že slouží oligarchii, protože se užívají k volebnímu losování. Také nedovoluje zvedat to, co upadlo ze stolu, buď proto, aby si lidé nezvykali jíst nezřízeně - nebo proto, že to bylo určeno některému mrtvému. Vždyť i Aristofanés v komedii *Héroové* říká (fr. 305 K.), že co padá se stolu, náleží héroům:

“Neokoušejte již toho, spadne-li co se stolu.”

Dále nebylo dovoleno jíst bílého kohouta, neboť je prosebníkem, což patřilo mezi dobré věci - a je zasvěcen Luně, protože oznamuje hodiny. Bílá barva patří k dobré přirozenosti, černá ke zlé. Nebylo dovoleno ani sahat na posvátné ryby, poněvadž bohům a lidem nesmí být určeno totéž, podobně jako svobodným a otrokům. (35) Chléb se nemá lámat... dělení prý způsobuje zbabělost v boji, podle jiných zase proto, že dělením počíná veškerenstvo.

(Z těles je prý nejkrásnější koule, z plošných útvarů kruh. Stárí a vše, co se zmenšuje, si je podobné, jako je totéž růst a mládí. Zdraví je trváním podoby, nemoc kažením podoby.) O soli říkal, že má být na stůl předkládána jako připomínka toho, co je správné, neboť sůl uchovává všechno, cokoli přijme, a vzniká z nejčistších věcí: ze Slunce (verze: z vody) a z moře. (36) Toto našel Alexandros a cituje to v *Památkách Pýthagoriků*, následující místa jsou u Aristotela.

VIII,36 = Xenofanés B 7

Pýthagorovo přecházení od jednoho ke druhému dosvědčuje i Xenofanés v elegii, která začíná takto:

Nyní však přejdu k jiné řeči, ukáži cestu.

O něm samotném pak říká, že se to s ním má takto:

Když jednou procházel kolem týraného štěněte,

měl s ním lítost a pronesl tento výrok:

“Ustaň a už je netluč, vždyť je to duše muže, přítele,

kterou jsem rozpoznal, slyše, jak zazněla.”

VIII,42 = Brontínos fr. 1 /4

Pýthagorás měl i ženu, jmenovala se Theanó, byla dcerou Krotónhana Brontína. Podle jiných to však zase byla Brontínova žena a Pýthagorova učednice. Měl i dceru Dámó, jak tvrdí Lýsis v listu Hipassovi...

VIII,45-46 = 14 A 10 /2

Mužného věku dosáhl [Pýthagorás] v 60. olympiádě (540-537 před n. l.) a jeho skupina se udržela až po devět nebo deset generací. Posledními z pýthagorejců, které ještě Aristoxenos viděl, totiž byli Xenofilos z Thrácké Chalkidy a Fantón z Fliúntu, dále Echekratés, Dioklés a Polymnástos, všichni také z Fliúntu. Byli to žáci Tarentanů Filoláa a Euryta.

VIII,55 = Brontínos fr. 3

Neboť list vydávaný za Télaugův, podle něhož byl Empedoklés žákem Hipassovým a Brotínovým, není důvěryhodný.

VIII,56 = 14 A 5 /1

Alkidamás však ve *Výkladu přírody* tvrdí (viz Empedoklés A 1.56), že Zénón [Elejský] a Empedoklés poslouchali v téže době Parmenida, že ho však později opustili. Zénón prý začal filosofovat svým vlastním způsobem, zatímco Empedoklés se stal posluchačem Anaxagorovým a Pýthagorovým. Vzal si prý za vzor důstojnost Pýthagorova života i zjevu a Anaxagorovu nauku o přírodě.

VIII, 83 = Brontínos fr. 2

Alkmaión z Krotónu, syn Peirithův, toto pravil Brotínovi, Leontovi a Bathylovi: Jak o nezjevných, tak o smrtelných věcech mají jasno bozi; nám však, jakožto lidem náleží [pouze] odkazovat na to.

IX, 0 = Parmeniskos fr. 2 (Xenofanés A 1)

Jak se zdá, byl prý [Xenofanés] prodán do otroctví [a vykoupen z něj] od pýthagoriků Parmeniska a Orestada, jak vypravuje Favorínos v první knize *Vzpomínek*.

IX,23 = 14 A 20

Zdá se, že [Parmenidés] první zjistil, že Večernice a Jitřenka jsou totéž (Parmenidés A 1.23) jak tvrdí Favorínos v páté knize *Vzpomínek*, jiní to však říkají o Pýthagorovi.

IX,38 = 14 A 6 /1

“Zdá se,” praví Thrasylos, “že [Démokritos] byl následovníkem pýthagoriků. Vždyť vzpomíná i samotného Pýthagoru a ve stejnojmenném spise o něm mluví s obdivem. Zdá se, že od něho převzal všechno, a byl by jeho posluchačem, kdyby se tomu nepříčilo rozpětí času.” Glaukos z Rhégia, který žil v téže době, tvrdí, že [Démokritos] zcela jistě poslouchal některého z pýthagoriků.